המטבעות מטחנות הקמח בעכו, ״גני רידוואן״

רוברט קול

בשלוש עונות החפירה בטחנות הקמח בעכו, ״גני רידוואן״ (ר׳ לרר, כרך זה), נתגלו 15 מטבעות, כולם זוהו.[1] הקדום במטבעות תוארך לימי הקיסר הביזנטי מאוריציוס (582–602 לסה״נ) והמאוחר — לראשית קום המדינה (שנת תש״ט). המטבעות התגלו בשלושה מתוך חמישה מבני טחנות הקמח (B, C, E). מרביתם (9) מתוארכים לימי השליטים העות׳מאניים: מחמד הב׳ (1808–1839 לסה״נ) ויורשו עבד אל־מג׳יד (1839–1861 לסה״נ), עדות לשימוש אינטנסיבי במתחם במחצית הראשונה של המאה הי״ט לסה״נ.

נמצאו שני פולוס מהמאה הי״ב לסה״נ: האחד של השליט הזנג׳י נור אל־דין מחמוד (1146–1173 לסה״נ; מטבע מס׳ 2), והאחר של השליט האיובי אל־עזיז אל־דין עת׳מאן (1193–1198 לסה״נ; מטבע מס׳ 3). מטבע מס׳ 2 נמצא לצד קרמיקה מהתקופה הצלבנית בחזית מבנה C. המטבעות שייכים כנראה לפעילות ״טחנת המלך״ במקום במאות הי״ב–הי״ג לסה״נ (ר׳ לרר, כרך זה). מטבעות אלה שימשו לתשלומים יומיומיים, והם מופיעים באתרים צלבניים, עירוניים וכפריים כאחד, מאמצע המאה הי״ב עד המאה הי״ג לסה״נ (Metcalf, Kool and Berman 1999:106*–107*; Kool 2005; 2007:147, 156).

1. סל 1030, לוקוס 110, ר״ע 119063.
מאוריציוס, 582/3–590/1 לסה״נ.
פנים: דיוקן(?)
גב: **XX** מעל צלב; משמאל: A/N/N/O.
Æ, חצי פוליס, 4.03 גרם, 24 מ״מ.
השוו *DOC* 1:346, No. 178.1.

2. סל 2016, לוקוס 204, ר״ע 112918.
אלמלך אל־עאדל נור אל־דין מחמוד, דמשק, 541–569 להג׳רה/1146–1174 לסה״נ.
פנים: במרכז כתובת: الملك / العادل
גב: במרכז כתובת: محمود بن زنكي
Æ, פלס, 4.55 גרם, 18 מ״מ.
השוו Hennequin 1985:300, No. 586.

3. סל 1001, לוקוס 105, ר״ע 119062.
אלמלך אל־עזיז אל־דין עת׳מאן, דמשק, 589–595 להג׳רה/1193–1198 לסה״נ.
פנים: במרכז כתובת: عثمان/ الملك العزيز
גב: במרכז כתובת: سف / الملك [الناصر/يو(ب)]
Æ, פלס, 4.74 גרם, 24 מ״מ.
השוו Balog 1980:113, No. 223.

4. סל 2001, לוקוס 200.
מחמוד הב׳, קושטא, 1249 להג׳רה/1833/4 לסה״נ.
פנים: טוגרא במרכז; מסביב סהר מקושט; מסגרת פרחים במעגל חיצוני.
גב: כתובות במרכז: שנת 26/ ضرب/ في قسطنطنية/ תאריך תחילת השלטון: 1223; מסביב סהר מקושט; מסגרת פרחים במעגל חיצוני.
Æ, ירמי פרליק, 1.64 גרם, 20 מ״מ.
השוו Pere 1968:251, No. 827.

5. סל 1042, לוקוס 130.
מחמוד הב׳, קהיר, 1254 להג׳רה/1838/39 לסה״נ.
פנים: טוגרא במרכז.
גב: כתובות במרכז: שנת 31/ ضرب/ في مصر/ תאריך תחילת השלטון: 1223.
Æ, בס פרה, 6.78 גרם, 21 מ״מ.
השוו Pere 1968:254, No. 861.

6. סל 1037, לוקוס 101.
עבד־אל מג׳יד, קושטא, 1255–1277 להג׳רה/1839–1861 לסה״נ.
פנים: טוגרא במרכז, מסביב מסגרת פרחים במעגל.
גב: כתובות במרכז: ضرب/ في/ قسطنطنية /תאריך תחילת השלטון: 1255.

Æ, און פרליק, 0.72 גרם, 17 מ"מ.
השוו Pere 1968:259, No. 889.

7. סל 2012, לוקוס 204.
עבד־אל מג'יד, קושטא, 1255–1277 להג'רה/ 1839–1861 לסה"נ.
פנים: טוגרא במרכז.
גב: במרכז: [5]; כתובות מסביב: عز نصرلا/ ضرب/ في قسطنطنية /תאריך תחילת השלטון: 1255.
Æ, בס פרה, 4.57 גרם, 22 מ"מ.
השוו Pere 1968:261, No. 906.

8. סל 2025, לוקוס 204.
עבד אל־מג'יד, קושטא, 1255–1277 להג'רה/ 1839–1861 לסה"נ.
פנים: טוגרא במרכז.
גב: במרכז: 5; כתובות מסביב: عز نصرلا/ ضرب/ في قسطنطنية /תאריך תחילת השלטון: 1255.
Æ, בס פרה, 2.04 גרם, 21 מ"מ.
השוו Pere 1968:261, No. 906.

9. סל 2025, לוקוס 204.
עבד־אל חמיד הב', קושטא, 1293–1327 להג'רה/ 1876–1909 לסה"נ.
פנים: טוגרא במרכז.
גב: במרכז: 10; כתובות מסביב: عز نصرلا/ ضرب/ في قسطنطنية / תאריך תחילת השלטון: 1293.
Æ, און פרה, 1.75 גרם, 18 מ"מ.
השוו Pere 1968:281, No. 997.

10. סל 2025, לוקוס 204.
עבד אל־חמיד הב', קושטא, 1293–1327 להג'רה/ 1876–1909 לסה"נ.
פנים: טוגרא במרכז.
גב: במרכז: 10; כתובות מסביב: عز نصرلا/ ضرب/ في قسطنطنية / תאריך תחילת השלטון: 1293.
Æ, און פרה, 1.75 גרם, 18 מ"מ.
השוו Pere 1968:281, No. 997.

11. סל 2029, לוקוס 204.
עות'מאני, המאה הי"ט לסה"נ.
Æ, 3.47 גרם, 23 מ"מ.

12. סל 2022, לוקוס 204.
עות'מאני, המאה הי"ט לסה"נ.
Æ, 1.60 גרם, 22 מ"מ.

13. סל 2009, לוקוס 205.
עות'מאני, המאה הי"ט לסה"נ.
Æ, 2.03 גרם, 22 מ"מ.

הערות

[1] לנה קופרשמידט ניקתה את המטבעות וקלרה עמית צילמה אותם.

הפניות

לרר י' כרך זה. טחנות הקמח בעכו, "גני רידוואן".

Balog P. 1980. *The Coinage of the Ayyûbids* (Royal Numismatic Society Special Publication 12). London.

DOC 1: A.R. Bellinger. *Catalogue of the Byzantine Coins in the Dumbarton Oaks Collection and in the Whittemore Collection* 1: *Anastasius I to Maurice. 491–602*. Washington, D.C. 1966.

Hennequin G. 1985. *Catalogue des monnaies musulmanes de la Bibliothèque nationale: Asie pré-mongole, les Salğūqs et leurs successeurs*. Paris.

Kool R. 2005. The Coins. In M. Avissar. *Tel Yoqne'am: Excavations on the Acropolis* (IAA Reports 25). Jerusalem. Pp. 99–102.

Kool R. 2007. Coin Circulation in the *villeneuves* of the Latin Kingdom of Jerusalem: The Cases of Parva Mahumeria and Bethgibelin. In P. Edbury and S. Kalopissi-Verti eds. *Archaeology and the Crusades* (Proceedings of the Round Table, Nicosia, 1 February 2005). Athens. Pp. 133–156.

Metcalf D.M., Kool R. and Berman A.1999. Coins from the Excavations of 'Atlit (Pilgrims' Castle and Its *Faubourg*). *'Atiqot* 37:89*–164*.

Pere N. 1968. *Coins of the Ottoman Empire*. Istanbul (Turkish).

THE COINS FROM THE FLOUR MILLS IN THE RIDWAN GARDENS, 'AKKO

ROBERT KOOL
(PP. 159*–160*)

The three excavation seasons in the flour mills' compound, located within the Ridwan Gardens in 'Akko (see Lerer, this volume), exposed 15 coins, all of which were identified. The earliest coin was minted in the days of the Byzantine emperor Maurice (582–602 CE; Cat. No. 1) and the latest one belongs to the first years of the State of Israel (1949). Most of the coins (N = 9) are Ottoman, pointing to the main period when the mills operated in the first half of the nineteenth century CE. Two of the coins (Cat. Nos. 2, 3) date from the Crusader period (twelfth century CE), attesting to the time when the "King's Mills" operated in the twelfth–thirteenth centuries CE.